

Article Opinió - Clàudia Pons - “Cap a una contractació pública realment responsable”

La contractació pública té un gran impacte en l'economia (15% del PIB a nivell estatal) i, per tant, cada vegada que una administració adjudica un contracte està produint un impacte al mercat i a l'entorn.

Estem acostumats que la contractació pública sigui una provisió de serveis, una execució d'una obra, una adquisició de subministraments, etc., però ens hem de plantejar, tal i com exigeixen ja moltes normatives, que estiguin al servei de valors superiors (igualtat d'oportunitats, inserció social, integració de persones amb discapacitat, igualtat de gènere...).

Si miram un poc la història de la contractació pública, podem veure la seva evolució (tot i que en algunes administracions sembla que ha quedat als segles passats). La primera Llei de Contractació Pública d'Espanya és de 1852 (S. XIX) i només tenia en compte la subhasta, és a dir, el preu (criteri econòmic) del servei o producte per a les contractacions de les administracions. Ja en la segona Llei de Contractes Públics de 1911 (S. XX), es manté la subhasta, però s'incorpora el concepte de concurs, de manera que es tenen en compte altres criteris a l'hora d'adjudicar licitacions públiques: qualitat de l'execució, terminis, materials, etc. No ha estat fins al S. XXI, on l'actual Llei 9/2017 de Contractació Pública, incorpora la responsabilitat i la sostenibilitat. En el seu primer article d'objecte i finalitat diu: “...*En tota contractació pública s'han d'incorporar de manera transversal i preceptiva criteris socials i mediambientals sempre que tinguin relació amb l'objecte del contracte...*” Aspecte que ens hauria de fer pensar en un cert incompliment de la normativa (i, per tant, il·legalitat) quan en una licitació pública no s'incorporen criteris socials i mediambientals relacionats amb l'objecte del contracte.

Fins ara, la contractació pública ha operat principalment tenint en compte el principi d'eficiència i racionalització econòmica i es tractava d'obtenir un resultat al menor cost possible.

Actualment, veiem que la contractació pública ha de ser una eina que permeti orientar el canvi de model productiu i aconseguir uns objectius socials i ambientals tal i com veiem en el nou marc normatiu europeu.

Per exemple, el més habitual ha estat comprar o contractar productes a les empreses que ofereixen un millor preu, però aquesta pràctica moltes vegades ha significat que es premiava amb contractes públics empreses que vulneren els drets socials i mediambientals als països on fabriquen aquests productes. Per tant, les pròpies administracions promocionen empreses que vulneren els drets humans.

Així, veiem que la contractació pública no és només una forma de seleccionar les empreses que tindran al seu càrrec la gestió dels serveis que s'han de prestar a la comunitat, sinó que té efectes més enllà d'aquesta primera realitat. S'ha d'aprofitar el potencial de la contractació pública perquè cada licitació produeix un impacte i no podem obviar les seves conseqüències. A més, es tracta de premiar les empreses responsables i d'incentivar la resta per aplicar valors

afegits. D'aquesta manera, les administracions públiques empraran els fons públics amb una vertadera orientació social i de forma eficient, obtenint el màxim rendiment del pressupost i evitant, a més, un clar missatge de coherència, exemplaritat i transversalitat.

La compra i contractació pública amb criteris ambientals, socials i ètics és un aspecte estratègic de la gestió dels recursos públics que en algunes administracions ha incrementat la seva notorietat, tot i que en moltes ocasions, ho ha fet a través de declaracions de bones intencions que no s'han vist reflectides en els plecs de les licitacions. Encara hi ha molta feina a fer.

Les decisions en matèria de contractació no només han de tenir el millor preu, sinó que han de tenir en compte altres aspectes relacionats amb la manera i les condicions de producció, els materials utilitzats, les conseqüències de la producció o les condicions laborals dels treballadors i treballadores. Tot això es pot fer integrant aspectes socials, ètics i ambientals en els processos i fases de la contractació pública.

La qualitat no fa referència únicament a la prestació del servei, sinó també a totes les consideracions de tipus social i laboral, entre elles, les millores salarials o econòmiques de les persones treballadores, per exemple, que poden ser un criteri d'adjudicació o condició especial d'execució. D'aquesta manera es promouen sous dignes i més elevats que els que marquen els convenis (que en molts de casos són massa baixos). El preu no pot ser el factor determinant per adjudicar un contracte públic. Els concursos a la baixa repercuteixen directament en la precarietat de les condicions laborals i salarials. La rebaixa de drets laborals és especialment sagnant en el cas de l'externalització a través d'empreses multiservei, que no respecten els convenis sectorials per augmentar els seus beneficis.

Una contractació pública socialment responsable ha de ser un repte i una obligació per a totes les administracions, ja que no només satisfà una necessitat sinó que també contribueix a assolir una determinada política pública.